

ԱԶԳԱՅԻՆ

Քաղաքական ժողովն փախաքելով Պատրիարքարանի դիւանական գործողութիւններն առաւել բարեկարգել, որոշեր է արձանագրութեան դիւան մ'ալ (էվրագ-օթաւը) սահմանել, և այս դիւանին վերատեսչութիւնը յանձնել Տաւուսեան Յովհաննէս էֆէնտիի :

Շատ ժամանակէ հետէ զգալի եղած էր այսպիսի դիւանի մը հաստատութեան պէտքը, որպէս զի Պատրիարքարան թափած ամեն տեսակ դիր յատուկ դիւանի մը մէջ արձանագրուի ու գետեղուի, և դիր մը կամ արձանագրութիւն մը ուղղուած ատեն չուտով դառնուի :

Գալով Տաւուսեան Յովհաննէս էֆէնտիի՝ աւելորդ կհամարիմք ծանօթութիւն տալ այս առթիւ մեր կողմանէ. արդէն բաղձածանօթ է՝ իւր վարած ազգային ու մասնաւոր պաշտօններովը, և միշտ գոհունակութեան արժանի հանգիստացած է :

Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը՝ շաբաթօրը տեսութեան ու շնորհաւորութեան գնաց Պէյօղլուի թաղապետութեան պաշտօնատունը, թաղապետութեան նախագահ Տատեան վսեմափայլ Յարութիւն պէյի, և մեծարանօք ընդունուեցաւ նորին վսեմութեան կողմանէ :

Նոյն օրը մայրաքաղաքիս ուսանական դասարանին ու գնաց, ի շնորհաւորութիւն վերադարձի նորին վսեմութեան :

Պէլէնի (Սոյ վիճակ) ժողովուրդը՝ տեղւոյն երեւելիներէն ճապապեան Յարութիւն էֆէնտիի բարեմասնութիւնները ծանուցանելով Պատրիարքարանի, խնդրեր են որ նորա հանգուցեալ հօրը պատուանշանն ու հրովարտակը իրեն անուանը վերածուի :

Արապկիրի քաղաքական ժողովն ալ խնդիր մատուցեր է Պատրիարքարանի, որ յորդորանաց նամակ գրուի տեղւոյն երեւելիներէն Սաղաթիւլեան կարապետ էֆէնտիի՝ վարժարանին վերատեսչութեան հօգն դարձեալ ազգասիրաբար յանձն առնելու համար, ուսկից հրաժէշտ տուեր է՝ ցաւելով ոմանց կողմանէ եղած զրպարտութեանց ու զրաբանութեանց վրայ :

Պատրիարքարանն անշուշտ փութացած է այս գիրն ուղղել առ յիշեալ էֆէնտիին, որոյ օգուտներն՝ նիւթապէս և բարոյապէս բազում են յիշեալ քաղաքի ազգայնաց և մասնաւորապէս մանկերուց ուսման ու կրթութեան համար :

Եթէ դիւրին ըլլար՝ մեք պիտի առաջարկէինք, որ կայսերական կառավարութեանէն ալ արձանագրութիւն կ'առնէինք :

ընդունելով, և բաւական ճիւղեր ալ ուրիշ տեղեր արձակելով, մանուածաւալ կուգայ և Պաֆրայի քովէն կ'թափի սև ծովը :

Այլա գետը՝ թերեւս իր մերձակայ քաղաքաց օգուտներ մատակարարելով ամենայն մասամբ գոհ կ'ընէ շրջակայ բնակիչները. բայց Պաֆրայի և շրջակայ գիւղորէից ոչ միայն օգուտ չունի, այլ մինչև իսկ սոսկալի և անթիւ զնաւներ հասցնելով կ'մեկնի, և տարուէ տարի խեղճ բնակիչները ձեռս ի ծնօտ իրենց անհամար զնաւները ողբալու կգատապարտուին :

Երբ գարունը կը բացուի, իւր չքնաղ տեսարաններով, յորոց մին է անշուշտ և գետոց գեղածիծաղ ընթացքը, բոլոր քաղաքաց հրճուանք ազդելով, մոռացութեան տակ կ'թաղին ձմերուան ժողովրդոց կրած ցուրտն ու բուքը և տաժանելի նեղութիւնները. բայց դժբաղդաբար Պաֆրային այս տեսարանէն սոսկման կենթարկուի, վասն զի իւրաքանչիւր տարի 6-7 մարդիկ ոչնչացնելով դիւանին սև ծովը կ'տանի, և ընդարձակ կամուրջը հիմնայատակ քանդելով կ'բռնահա այսպէս կ'կտրէ քաղաքացոց և գիւղացոց յարաբերութիւնները. և որովհետեւ այս ընթացքով երկուստեք մանաւանդ քաղաքացոց խիստ մեծ վնասներ պիտի հասնին, ուստի ամեն տարի կառավարութիւնը դիւղացիները ժողովելով իրենց եզներով չարաչար կաշխատեցնէ կամուրջի շինութեան համար, որոյ ծախքը միջին հաշուով հազար լիրայ կ'ըլլայ :

Արդ՝ եթէ յարմարաւոր տեղ մը քարէ կամուրջ մը շինուի, թէ և այդ տեղը կէս ժամու չափ կամ քիչ աւելի բուն տեղէն հեռու ըլլայ, հոգ չէ. ժողովուրդը կաղատի ամեն տարի իւր արեւակէզ ճակատէն վաղած քրտամբք աշխատածը յուճապէս տալէն : Արդարեւ այս ծախքն ալ թեթեւ չէ և ժողովրդեան ծանր պիտի գայ, բայց երբ տպագայան դորրութիւնը աչքերնուն առջև ունենան, վատահ եմթէ՝ ամենայն սիրով պիտի աշխատին և կառավարութեան պահանջած գումարը վճարեն :

Այլալըգէն (Պալքէսիւրի կառավարութեան տակ) :
... Էֆէնտի
Մանգումէի Էֆէնտի զաղէթասընը Պալքէսիւրէն ալըպ տա 2833 նօմէրօլու նիւսխէսինտէ մէնաֆիի առ ու հադգանիյէթ պիր թաղը մագալեաթը քեազիպէյի շամիլ պիր գըթա մէքթուպու տէրճիթալիյի էսնատա, հադիգէթի քէյֆիյէթէ մալիւմաթը թամմէսի օլմագսըզըն, շիգագ վէատէմի վիֆագըն պէյն

Տեղւոյս պատուարժան խորհուրդը սոյն խնդրոյ համար բանակցութեան մը տաւ Սամսունի հետ. վասն զի յիշեալ կիւնը քանիցս մարդիկ զրկեց աղաչելու որ զինքը ազատեն :

Դարձեալ՝ Պաֆրայէն :

... խմբագիր

Ասիոյ ընդարձակ աշխարհի մէջ գըտնուած 21 գլխաւոր գետերէն մէկը Այլա գետն է, որ տաճկերէն (Դըղըլ Ըրմագ) կ'կոչուի : Սոյն պղտոր գետը որ նիկոպօլոյ լեռներէն կը զննէ՝ հետզհետէ իր մէջ հայաստանի ջրերէն շատ մը ճիւղեր

էլ միլիթ ի պգաւորն իմա իտիճի միւ-
թալէթը մուղիրէսինի կէօրալմ մէ
տողրուսու թաաճիւպտէ դալտըմ, չիւն-
քի, քէչէմն զահիրտէ օլան հադ-գանիյէ-
թի կէօրմէզ կիպիտինէ կէթիթէրէք, ի-
րատ իթալիյի պու կիպի պիր միւթալէա-
թ պէօլէ շէօհրէթի շայիտը մէյտան-
տա տէնիլէն զաղէթաճընըն սըֆաթը
մէհմուրիյէթինէ եադըշտըրըլամազ օլ-
տուղունտան՝ թաթվիլի մագալտէն սար-
ֆը նազարլէ ֆանոսեան էֆէնտիլին զա-
ղէթաւորնա մէզքիւր թէզվիրանէ էլ-
ֆազ իլէ մէմլու օլան վարադատա իսիմ-
լէրի մուհարրէր, վէ քէնտիլէրինէ միւ-
լէթ մէճլիսիլի իւնվանընը վէրմէքտէ օ-
լան քիմէլէրին հալլէրինի թարիֆ իտէ-
րէք պիր դալ չիֆթ սէօզ սէօլէմէյէ
քէնտիմէ պիր վաղիֆէ ատտ իթալմ.
շէօլէ քի մէրգուլմանտան պիրիսի, Ալէք-
սանեան կարապետ տիր քի պուլուն տի-
վանէ օլտուղունու ումում Պալըքէսիրի
էրմէնիյան միլլէթի պիւտիլի կիպի պիրա-
տէրի տախի հուզուրու հիւքիւմէթտէ
թաստըգ իթմիշտիր, վէ տիկէրի թորոս
նամընտա պիր քիմէ տիր քի՝ պուլնա
էհէմմիլէթ վէրմէք հիւ ճայիզ տէյիլ. վէ
տիկէրի տախի Մ. Սարգիս Միքայէլեան
տըր քի պուլուն տախի փրօթէսթանթ
օլտուղու տէլաիլի դալիլէ իլէ միւսպէթ
տիր. վէ պուլնար իտէ քեաֆիէսի օն
իքի քիշտէն իպարէթ օլուպ չօղլարը
օգուլմագ եաղմագ պիլմէտիքլէրի կիպի
իլլէրինտէ ֆիւճիւր իւլ դարապէ թա-
գըմտան էշիտա տախի պուլունտուղուն-
տան՝ պուլնարըն տէլաիլի դալէն վէ դա-
լէմէն թաարիֆ վէ թափիֆ օլունամագ:
Միւսթաֆիի ան իւլ պէյան տըր քի,
հէր պիր միլլէթ մէճլիլէրինին իլմ ու
ու իրֆան իլէ արաթիլ վէ բէյրաթիլ
վէ հիլ օլմագ իտէ իւղէրլէրինտէ մաա-
րիֆէրլէրիքնըշանէսի պուլունմաւը նը-
զամթը մէվըուա իգթիղաւորնա ի-
քէն՝ իլմ ու մաարիֆ սէտալարը պուլնա-
րըն գուլագլարընա տէվէ չանը սէտաւը
կիպի կէլուրսէ՝ սօրաըղ վարագա սահի-
պի աղայա քի պուլնարըն միլլէթ մէճ-
լիլէրինտէ իսթ իտաւը լաղըմ կէլուր մի.
վէ սահմանագլու իւն նիղամնամէսիին
ատիլանէ պէնտլէրի պուլնա բաղի օլուր
մու. վէ մէքթէպլէրտէ քէնտիլէրի մէս-
լէքլէրինէ մուվաթըգ դաստաուլար պու-
լունուրա՝ միլլէթին հալի խարապ օլ-
մագ մը. մէքթէպիմիղտէ Գասապեան
կիպի ֆիթնէէնկիլ վէ մուհարրիքի ֆէ-
սատ պիր քիմէնին մուալիմիք իթմէսի
լայըգ օլուր մու. (էվլէթ մէքթուպ
սահիպինէ դալըրա՝ օլուր տէր. չիւնքի
մէրգուլմ Գասապեան իճրա իթալիյի էֆա-
լը դապիհատա ֆալիլի միւշթէրէք տիր):
Փանոսեան էֆէնտիլ իլէ վարագա՝ սա-
հիպիլին պուլնարընը թաճթը նազարը
էհէմմիլէթէ ալարագ կիւղէլճէ միւթա-
լէա իթմէսի վէ պիր տահա էօլլէ միլլէ-
թէ ֆէսատ վիրիճի պէնտլէր թահրիրին-
տէն միւճանիպէթ իլլէմէսի, վէ քէնտի
րիւֆէգաւորնա վէ մէքքիւր մէճլիլիք
իտաւաւորնա պուլունան վէ նազարը
միլլէթ վէ տէվլէթտէ մէղմում վէ մագ-
հուր ատտ օլունան քիմէլէրէ ինթիպահ
կէլմէսի իշիւն՝ իշ պու վարագաւորն ոյնէն
վէ մուճիլ օլարագ դաղէթայի միւթէպէ-
րէնիլէ թապիլին իլթիմաա իտէրիմ:

1875 օգոստ. 3 Թ-Յ-Ք Պահաբեան
Այվալըգ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հէրսէքի ապստամբութեան վրայ՝ հե-
տեւեալ տեղեկութիւններն ամփոփելով՝
կհրատարակեմք:
Կիւրակէ օրը, նախ քան զժողով նա-
խարարաց, մեծ Եպարքոսը Բ. Դրան հե-
ռագրական դիւանն երթալով, երկու
ժամու չափ բանակցելէ Պոնայի կու-
սակալին հետ՝ Է. Հէրսէքի վերաբերեալ
հրամաններ տուեր է:
Իսկիւտարի կառավարիչ ֆազլի փա-
շայի տեղ՝ Հէրսէքի զօրաց հրամանատա-
րութեան համար նէճիլ փաշա դնաց,
որ Անդղիոյ մէջ ուսմունքը կատարելա-
գործած, և ժամանակ մ'ալ Պելճիլ ու
Գաղղիոյ մէջ կեցած է:
Այսօր ալ լեռնային թնդանթներ կը
ղրկուին նոյն կողմերը:
Շարաթ օրը Պոնայէն Բ. Դրան հա-
սած հեռագիր մը կ'մանուցանէ, թէ ա-
պստամբք կայսերական զօրաց կողմանէ
ցիր ու ցան եղեր են, և Տէրվիլ փաշա տը-
րամագլըն՝ ապստամբաց համար ար-
տաքուստ օգնութիւն արգելուլ, և
շուրջանակի պաշարել՝ առանց արիւնհե-
ղութեան անձնատուութեան հարկա-
գրելու համար:
Սերվիոյ և Գարատաղի իշխանութեանց
կողմանէ ապահովութիւն տրուեր է Բ.
Դրան, թէ իրենք հաստատապէս որոշած
են՝ բնաւ ո'ր և է քաջալերութիւն չտալ
ապստամբաց: Գարատաղի իշխանը մաս-
նաւորապէս յայտներ է, թէ ապստամ-
բաց մէջ բաղմաթիւ Գարատաղացոց
գտնուելուն զրոյցը անհիմն է, թէ հա-
ղիւ մէկ երկու դարատաղցի կ'գտնուի,
և թէ սահմանագլուխը բնաւ զօրք խա-
ղացուցած չէ:
Կրսուի, թէ Պոնայի կուսակալն հե-
ռագրով լուր տուեր է Բ. Դրան, թէ
Հէրսէք գտնուող զօրքը բաւական է,
և առ այժմ նոր դուռներու պէտք չը-
կայ: 20 հազարի կհասնի զօրաց թիւը:
Ըստ պահանջման Բ. Դրան՝ Սերվիոյ
իշխանութիւնը ընդունելէ ետ քաջել
Հէրսէքի կողմը սահմանագլուխը զրկած
զօրքը:
Բ. Դրանը շնորհակալութիւն յայտներ
է Աւստրիոյ կառավարութեան՝ Հէրսէ-
քի ներկայ վիճակին մէջ ի գործ դրած
բարեկամական ընթացիցն համար:
Աւստրիոյ կառավարութիւնն արգիլել
է՝ Գալմատիոյ մէջ ի նպատտ ապստամ-
բաց հանգանակութիւն ընելն, և միայն
թոյլ տուեր է օգնել՝ ապստամբութենէ
հրաժարելով ապրուստի համար վէրա-
դարձողներուն:
Վիեննայէն բացակայ օտար տէրու-
թեանց դեսպաններն անմիջապէս դաւ-
ձեր են, և Աւստրիոյ գլխաւոր նախա-
րարին հետ յաճախ կտեսակցին եղեր:
Իսկ նորագոյն հեռագրի մը նայելով՝
գլխաւոր նախարարն Հոնդարիա ուղե-
ւորեր է:
Հետզհետէ եկած գոհացուցիչ տեղե-
կութիւններէ հաւանական կհամարուի,
թէ ապստամբութիւնը քանի մ'օրէն
բոլորովն անհետ կըլլայ:
Միջերկրական ծովերը քըշտագայիւ
օսմանեան նաւատորմին հեռագրով հրա-
ման գացեր է, անմիջապէս վերետիկի

շուրերը երթալ և Գալմատիոյ եզերքը
պտոյտ քնել:
Կրսուի, թէ Թէրսանէի գործաւորք
ալ փութով կաշխատին՝ երկու մեծ շո-
գենաւուց շինութեան պակասն լրացու-
նելու համար:
Ապստամբաց թիւը՝ ոմանք 6, և այլք
8 հազարի կհասնին:
Հէրսէքի դաւաւը 200 հազարի չափ
բնակիչ ունի, որոց մեծ մասը՝ յունա-
դաւան, և մնացորդն մահմետական ու
պապական են:
Սերվիոյ մէջ իշխանութիւնը քանի մը
լրագիր խափանելէ՝ գրգռիլ յօդուած-
ներ հրատարակած ըլլալուն համար,
բայց այդ նպատակաւ ուրիշ քանի լրա-
գիրք մօտերս պիտի տեսնուին եղեր:
Թրէպին քաղաքին մէջ զօրաց ու ա-
պստամբաց մէջ կ'ուլ մ'ըլլալով՝ ապրու-
ստամբք ցան ու ցիր եղեր են, բայց քա-
ղաքին քիւմը տեղը կրակի տալով:
Տէպրէի մէջ 3000 հոգիէ կամաւորաց
խումբ մը կազմուեր, և խնդրուեր է
կայսերական կառավարութեան՝ Հէրսէք
ապստամբաց դէմ զրկել զիրենք:
Գոնեայի կուսակալ Հիւսէյին Ալին
փաշա՝ երկուշարթի օրը մայրաքաղաքս
հասաւ: Քանի մ'օր հանդստանալէն յե-
տոյ, պիտի ուղեւորի իւր պաշտօնատե-
ղին:
Հիւսէյին Ալին փաշա՝ երէկ մեծ Ե-
պարքոսին ապարանքը գացեր և Նորին
բարձրութեան հետ տեսնուեր է:
— Անցեալ շաբթու ծանուցաւ՝ մայ-
րաքաղաքիս անդղիական դեսպանին կայ-
սերական պալատն երթալով օգոստա-
փառ Սուլթանին ներկայանալը: Կրսուի,
թէ դեսպանը իւր կառավարութեան
կողմանէ յայտներ է Նորին վեհափառու-
թեան, թէ Անդղիա ինչպէս մինչև ցարդ
նոյնպէս և այսուհետեւ բարեկամական
յարաբերութիւնները պիտի շարունակէ
Բ. Դրան հետ: — Այս յայտարարութեան
հարկն զգացեր է Անդղիոյ կառավարու-
թիւնը, մօտերս հասարակաց խորհրդա-
րանին մէջ օսմանեան կառավարութեան
դէմ ոմանց ըրած խօսքերուն աղդեցու-
թիւնը ջնջելու համար: — Օգոստափառ
Սուլթանը գոհ եղեր է դեսպանին պաշ-
տօնական յայտարարութենէն, և գիտու-
ղութիւն ըրեր է թէ սահմանագրական
կառավարութեան ժողովոյ մէջ երբեմն
այնպիսի զրոյցներ կըլլան: Միանգամայն
Նորին վեհափառութիւնը բարեհաճեր է
դեսպանին հետ խօսակցիլ՝ կառավարու-
թեան ներկայ բարեկարգութեանց և
ձեռնարկելի շինութեանց վրայ:
— Մեծ Եպարգոսն, և ծովային ու
ցամաքային զինուորութեանց նախարարք
երկուշարթի օրը օգոստափառ Սուլթա-
նին ներկայանալով բաւական ժամանակ
կենալէն յետոյ, Բ. Դրանն անցնելով
ներկայ գտնուեցան բարեկարգութեան
մասնաժողովին:
— Աւստրիական դեսպանը՝ որ բացա-
կայ էր, երկուշարթի օրը մայրաքաղաքս
դարձաւ:
— Յատուկ պաշտօնով մը Եանեա ու-
ղեւորեր է վասահ էֆէնտի, որ երբեմն
դատաստանական բարձրագոյն ատեանին
անդամ էր, և ի վերջէ ժամանակ մ'ալ

Թրամվայի ընկերութեան անօրինութեան պաշտօնը վարեց :

— Կըսուի թէ Յաղիկ Մուսթաֆա փաշայի կուրծքի հիւանդութիւնը հետզհետէ կոտորականայ :

— Նախորդ թերթով ծանուցինք , թէ փարիզի քաղաքապետութիւնը՝ ըստ թախանձանաց ժողովրդեան՝ որոշեր է տեղ տեղ կշիռ ի ձեռին պաշտօնակալներ կարգել , պակաս բան ծախողները պատժելու , և հասարակութիւնը այս կողմանէ ալ քննաէ ազատ պահելու համար :

Արդ՝ կըսեմք , թէ այս միջոցն արդէն Անթէպի ու Հալէպի մէջ և ուրիշ գաւառներ ի դորձ կ'ըրուի . հետեւեալը կ'յուսամք թէ նոյն իսկ մայրաքաղաքիս մէջ ալ միևնոյն կարգադրութիւնը կ'ըլլայ ի շնորհս քաղաքապետութեան :

— Խառնուելի մէջ ծնողք մը իրենց եօթը տարեկան մէկ հատիկ զաւակը կորուսեր են անցեալ ուրբաթ գիշեր , սենեակին մէջ վառած կաղէն հանդերձներէն բռնկելով , և հակառակ ամենայն ջանից՝ ողջակէզ ըլլալով :

— Ֆիլիպի բնակիչներէն ժամագործ Տիմիթրի անուն մէկը , որ եւրոպական արուեստահանդէսներ իւր ձեռագործ ժամացոյցները զրկեր , և ամենուստ դուհովեամբ ու հաւանութեամբ ընդունուեր է , այս անգամ նորահար մեքենայ մը երեւան հաներ է յատկապէս երկաթուղոյ համար , որով կառքերը պիտի երթան դարձեալ ամենայն արագութեամբ բայց առանց կրակի : Այս մարդը քանի մը տարի շարունակ աշխատեր է այս գիւտին համար , անհոգ ու անխամ թողլով ընտանիքը : Եւրոպացիք տեսնելով , ուզեր են գնել 500 կամ 1000 իրաւ տալով . սակայն Տիմիթրի մերժեր է՝ յուսալով թէ կայսերական կառավարութիւնը ըստ արժանւոյն կ'վարձատրէ ու կ'քաջալերէ զինքը :

— Դաւաթիոյ ներքնուղոյն ընկերութեան բաժանորդաց ընդհանուր ժողովը գումարուեր է Լոնտոն , և արուած տեղեկագրոյն նայելով՝ ներքնուղոյն հասցիները գոհացուցիչ է : Այս ճանապարհին շինութեան համար 240 հազար անդրիական իրաւ ծախք եղեր է :

— Մէծմուսլը-Մէարիֆ անուն թերթը երեք ամսուան համար դադարեցաւ . Դրան հրամանաւ , Հէրսէք գրտնուող զօրաց ու ապստամբաց թիւն բաղմապատիկ ցուցնելուն , և ապստամբաց մէջ՝ ռուս հրամանատարաց գտնուիլը ծանուցանելուն պատճառաւ :

— Շամի և Պէրուի կողմերէն բոլորովին անհետ եղեր է քօլէրան :

— Անցեալ հինգշաբթի Մալթէփէի բայը մակոյկ մը շրջեր , և մէջը գլտնուող հինգ հօգին անդնդասոյց եղեր են :

Ամերիկայի մէջ գրամանենդներու երեւելի ընկերութիւն մը ոստիկանութեան ձեռքն անցեր է : Փարիզի ու Լոնտոնի Պանքներուն արժէթուղթերը մեծաւ ճարտարութեամբ նենդեր են քանի մը միլիոն ֆրանքի և լիրայի , և պատրաստուած են եղեր՝ Ամերիկայի ամեն կողմը տարածել :

— Անգղիոյ թագուհին փակեց հասարակաց խորհրդարանը՝ ըստ սովորութեան

ատենադահլիճի մ'ընելով , յորում ծանուցեր է , թէ Անգղիա օտար տէրութեանց հետ բարեկամական յարաբերութիւնները կշարունակէ , և թէ խաղաղութեան յարատեւութեան համար վրտապահութիւն ունի :

— Աւստրիոյ կայսրը Ռէշթ կուղեւորի , Հունգարիոյ ազգային խորհրդարանը անձամբ բանալու համար :

— Ռուսաց կայսրը՝ Սաքսա պիտի գրտնուի ամառս վերջերը :

— Պալիէրայի իշխաններէն Շարլը՝ ձիէն իյնալով մեռեր է :

Բաւական հետաքրքրական են՝ Սպանիոյ Տօն Գարլոսի կողմանէ առ Ալֆօնս թագաւորն ուղղեալ նամակին հետեւեալ պարբերութիւնները : Այս նամակէն գիւրին է մակարեւել թէ Գարլոս տակաւին վհատած չէ , և Սպանիոյ մէջ տակաւին պիտի շարունակէ ներքին աղետալի պատերազմը :

Ահաւասիկ , նամակը :

« Անոնք՝ որ զքեզ անկեղծաբար կը սիրեն , շատ պիտի ցաւին , տեսնելով որ քու անունդ աւերմանց դրօշակ ըրած են . և դու իսկ՝ երբ քու խղճիդ հարցընես՝ պիտի սարսափիս եթէ մտածես որ Լուտովիկոս վեշտասաներորդի ցեղէն սերելով , յակամայիցս կրցած ես յիշել քու հրովարտակներովդ , իւր անագորոյն թշնամեաց նողկալի ցեղը :

« Իբր թագաւոր և իբր գլուխ՝ Սպանիոյ մէջ գտնուած մեր ընտանեաց , պէտք է որ քեզ զեկուցանեմ թէ քու այդ վարմունքովդ քու անունդ կարատաւորես և զՍպանիա կանապատուես : Անոնք որ քեզի այդպիսի ոճիրներ դործելու խորհուրդ կուտան , իզուր յուսացնել տալով քեզ թէ՛ պիտի յաղթես , զքեզ չարաչար կը խաբեն : Այդ չէ՛ մեզի հետ դործը վերջացնելու եղանակը : Քու վարմունքդ ամեն տեղ քեզի հետ պիտի յարուցանէ , ինչպէս երբեմն մարտիրոսաց զետիւնը թափած արիւնը՝ քրիստոնեայներ կը յարուցանէր :

« Այդ թշուառ խորհրդատուները շատ սխալ կը ճանչեն զՍպանիա : Ե՛րբ տեսեր են որ Սպանիացիք ահէ ու սարսափէ ընկճուին : Այն օտարական իշխանը որ քնէ առաջ քիչ մը ժամանակ այդաթուր բազմեցաւ , որ ինծի սահմանուած է , մեր ազգային բարուց վրայ այդ աստիճան տգիտութեամբ չէր վարուեր :

« Ո՛չ , բնա՛ւ որ և է քաղաքային կամ օտար պատերազմի մէջ այս աստիճան անգթութիւն տեսնուած չ'է . Դու ալ , մինչեւ անգամ չ'պիտի կրնաս զասոնք տեսնել առանց սոսկման :

« Միլիօնաւոր ընտանիքներ , վայրենաբար իրենց բնակարաններէն արտաքսեալ մայրեր , որք կտեսնան իրենց զաւակաց դաշտերուն մէջ ատտանդական լինելը արիւնլուայ ոտիւք , թերեւս անոնց՝ քու անունդ անիծել կը սովորեցնեն . ծերեր , հիւանդներ և անպաշտպան ողորմելիներ , կուգան հոս տապաստան հայցելու և խնդրելու . այն հացին պատառը , որ այս մարդիկ իրենց ձեռքէն խլեր են :

« Եթէ մէկ մասի մը թագաւորին կացութիւնն է որ այս սոսկալի զոհերը կը

դործէ , շատ կը ցաւիմ անկեղծօրէն : Ես որ եկած եմ բոլոր Սպանիացեաց թագաւորը ըլլալու , թոյլ կուտամ որ քու կողմնակիցներդ հանգիստ ապրին իմ երկրիս վրայ : Հասարակաց պաշտպանութեան տակ . ինչո՛ւ համար զիս դէպ ի վրէժ-խնդրութեան ճանապարհը կը մղես . յիշէ՛ թէ Սպանիացի մ'ես . և մտածէ՛ թէ որ կրնաս , թէ քու անուամբդ է որ դողութեան , հրկիզութեան և աւարառութեան հրաման տրուած է այն սիրելի հայրենեաց , որում տուեալ է՝ ամեն բռնաւորութեան անդդուելի կերպով դիմադրել :

« Ալֆօնս , պատերազմաց ծուխերուն մէջ , և Սպանիոյ փառաց , իրենց ազատութեան , իրենց կրօնին և իմ իրաւանցըս համար իմ հետ մարտնչող ազատ ժողովրդեան գլուխը ըլլալով , բացարձակ վտառակութիւն ունիմ իմ յաղթութեանս վրայ . որովհետեւ անկարելի է որ Սպանիա կորսուի դիպուածական կառավարութեանց ներքեւ . որովհետեւ ինձ համար պատերազմող այսչափ Սպանիացեաց դիւցազնութիւնը յաղթութեան կ'երաշխաւորէ :

« Սակայն , դէպքը ինչ որ ալ բերէ . իմ պարտքս կատարած լինելու համար դո՛հ պիտի ըլլամ . սակայն քեզի ինչ պիտի ըլլայ , եթէ իմ այս ազգարարութիւններս լսելէդ յետոյ քու աչքերդ լուսոյ չ'բանաս , և չ'լսես խղճի և հայրենասիրութեան ձայնը :

« Մտածէ՛ Աստուծոյ վրայ , որ մեր ամենուս դատաւորը պիտի ըլլայ . քու անունդ վրայ ալ խորհէ՛ , որ պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուի յիշէ՛ նաեւ հայրենիքդ որ մեր ամենուս մայրն է :

Քու հօրեղբորորդիդ՝ որ զքեզ կը սիրէ ,

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
Օգոստոս 3			
Փօնտիօսէ			45.55
Սօսէթէ ժէնէրալի բաժինք Անգ. լիր.			7-
Քրէտի » » Օսմ. »			9.23
Երկաթուղեաց՝ » » ֆր.			121,
Թրամուէյ » » Օսմ. լիր.			5,10
1863ի փոխառութիւն » » ֆր.			535,
1863ի » » »			537,
1869ի » » »			271,
1872ի » » »			79,

Ի Լ Ա Ն
ՊԱՊԸ ՍԵՐԱԱՔԵՐԻ
Քափանը տաքիք տէյիւրմէնի հասըլա-թընտան սաթըլաճագ օլան 400000 քըլէ քէփէյին էսմանը սիւմէճիտիյէ 21էր զըրու-շս օլարագ փէչինէն վէրիւմէք իւզէրէ պէհէր քըլէսի 12 փարայա օլարագ թա-լիպի էօհաէսինտէ օլուպ , Աղոսթոսըրու-մինին օն պիրինճի փաղար էրթէսի կիւ-նիւ գարարը գաթիսի վէրիւմէճէկինտէն՝ իշթիրաւընա թալիպ օլանլարըն եէվմի մէղըրլարտէ սաաթ ալթըրտա տարը շու-րայի աւքէրիյէ կէլմէլէրի :

4 աղոսթոս 1875
Տօն եաղը 10000 գըլէ , պէհէր գըլէ-սի 5 1/2 զըլ :
Պալըք եաղը 10000 գըլէ , պէհէր գը-լէսի 8 զըլ :
Պէյքօղ տապախխանէի ամիրէսի իչին

միւլայեա օլունաճադ օլան պալատէ մուրադգամ իրի գալէմ եաղ՝ ֆիլյաթը մուրադգամալէրի վէճէլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ, աղոթութոսը բուսինն օն իւլիննիւ չէհարչէմպիհ կիւնի գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն՝ իթա իթմէկէ թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ սաաթ ալթըտա տարը շուրայի ասքէրիլէ կէլմէլէրի :

3 աղոթութոս 1875

Պէյաղ մատանբօլ, արշըն 75,000, պէհէր արշընը փարա 100

Էնքըտի Լուի չուհատը, արշըն 800, պէհէր արշընը զըշ 75

Քալիքօթ ֆիրփաս, արշըն 10000, փարա 88

Ասաքիլի շահանէ էլպիսէ անպարընա մուլայեա օլունաճադ օլան պալատէ մուրաքքամ իւլ քալէմ պէյաղ մատանբօլ վէ սայիրէնին ֆիլյաթը մուրաքքամէլէրի վէճէլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, աղոթութոսը բուսինն եէտիննի փէննէլէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ սաաթ ալթըրատտէլէրինտէ տարը շուրայի ասքէրիլէ կէլմէլէրի :

4 աղոթութոս 1875

Զիվիս 2800 գըյէ, պէհէր գըյէսի 129 զըշ :

Թուղլու-գուրու Անատօլու կէօնի աւէտ 250,000, պէհէր գըյէսի 15 զըշ :

Թուղլու գուրու Թիֆլիզ կէօնիւ, աւէտ 10,000, պէհէր գըյէսի 16 զըշ :

Թուղլու եաշ Բուսնէլի կէօնիւ աւէտ 10,000, պէհէր գըյէսի 11 զըշ :

Թուղլու եաշ Հինտ կէօնիւ աւէտ 10,000, պէհէր գըյէսի 15 զըշ :

Բուղկէար գուրուսը տանա ճիւղտի աւէտ 5000, պէհէր գըյէսի 35 զըշ :

Իզմիտ վէ իսլիմեա ֆապրիգայի հիւմայուլէրի իշիւն Տէրսատտէթտէ թէսլիմ օլունմադ իւզրէ միւլայեա օլունաճադ օլան պալատէ մուհարրէր չիվիտ իլէ, Պէյգօղ տապալիսանէի ամիրէսի իշիւն միւլայեա օլունաճադ պէշ գալէմ կէօնին ֆիլյաթը մուրադգամալէրի վէճէլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ, աղոթութոսը բուսինն եէտիննի փէննէլէնպիհ կիւնի չիվիտին, վէ շէհրը մէրգուլմըն օն պիրիննի փաղար իրթէսի կիւնի կէօնլէրին գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն՝ իթա իթմէկէ թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ սաաթ ալթըտա տարը շուրայի ասքէրիլէ կէլմէլէրի :

1875 աղոթութոս 5

ԱԼԹԵՆՃԸ ՏԱՅԻՐԻ ԻԼԱՆԸ

Անա լաղըմը ինչա օլունան սօքաղըն պէյնինտէ վաքի, պէյուլթ վէ մէնաղիլին քուլաք թապիր օլունան քիւլիւք լաղըմարընըն, պիր ան էվլէլ եաբտըրըմաուր, ասհապընա իսթար օլունուր :

Իշպու ինչա օլունաճադ քուլաղլար, թէմիզ հարճ իլէ օլարադ լիաքէլ սէքիգ բարմաք արղընտա վէ օն լքի բարմաք քատինտէ վէ իւսթիւ քարաղըր օլաճաք, վէ քուլաքըրըն խանէ իշինտէ պուլունան լաղըմիլէ պիրլէշտիկի մահալէ թիմուր բաղարա քօնուլմասը լաղըմ կէլիւր :

պէյուլթ վէ մէնաղիլի մէզքիւրտէ էսհապը իսթէտիլէրի հալտէ, իշպու գուլաքըրըն ինչապը իշիւն Տայիքէ թարաֆընտան եաբտըրըմաուր օլան մէզքիւրանա լաղըմարը միւլթաշիւտէրի իլէ բաղարըք իտէպիլմէլէրի տալիս այըրճա իլան օլունուր :

24 Յուլիս 1875 Սէր քեաթիպ Սէմ Բաքալէ

Ալթընճը Տայիքէ տալիլինտէ մահթաճը թամիր օլան սու եօլարընտան, Պահրիլէ վէ իվքաֆ Հիւմայուն նէղարէլթը ճէլիլէրինէ այիտ օլանլարըն սիւրաթը թամիրի լիւզուլմի, վաղթ ա զէմանը իլէ նէղարէլթը միւլարէլէհիւմա արղու իշար գըրընմըշ, վէ շէհրէ այիտ սուլունանլարըն տալիս Տայիքէ թամիր ու թէրմիլինէ իպթիտար օլունմաշ իտէտէ, հէր քէսին մայիլէ օլունուր իւզրէ, պէյուլթ մէմէլթէ իշիւն թամիր ու թէճտիտ օլունան սու եօլարընըն մէսարիֆի վաքաաթ, սու ասհապընտան ալաղ վէ թաշիլ օլունմաք մէրի իւլ իճրա օլան ուսուլու իպթիլապընտան պուլունտաղունտան, վէ թամիրալթը մէպհուտէտէն էն զիյատէ քէնտուլէրի իսթիֆատէ իտէճէլէրինտէն, ամէլլիյաթըն թաթիլինէ սէպէպիլէթ վիրմէմէք վէ իքմալընը թէսիլ վէ թէսիլի իթմէք իւզրէ, մէսարիֆի մէրգուլմէտէն սու ասհապընըն հիստէլէրինէ իտապէթ իտիւպ Տայիքէտէն իրայէ վէ թէպիլ օլունաճադ բուսուլալարա մուհարրէր մէպալիլի, սէրիլէն թէտիլէ վէ իֆա իթմէլէրի, իսթար վէ իլան օլունուր :

24 Յուլիս 1875 Սէր քեաթիպ Սէմ Բաքալէ

Ինսանա արիզ օլան սըզը իլէթի սօղուքտան հասըր օլմաղ իսէ տէ պու քէմիք իշինտէ հէնուզ պիր սարը սուտան իսլարէթ օլուպ ֆաղաթ պուլունն պաղըրը վաղթը կէլիլ վէ լաղըրըլա թէմէլ թուլմուշ վէ պաղըրը էթիլէ քէմիք արտաղընա գալմըշ աղըրը պաղըրա մայիլէ օլունմադ վէ հըֆուրըլա Ալաթ թաալեա նուզուլ իլէթինտէն վէ մէրաղտան միւնաղաաաան արիզ օլան եէլտէն պաղըր եալմըշ սօղուքտան հասըր օլան սօղուզ օն սէնէլիք տալիս օլստա՝ եինէ շարէսի պուլունմադ վէ էօքսիլիլէ վէ կէօքիւս թըքանըլընա պէլ կէլիլէլիլ վէ մաղաթտա բէյտաճ օլան սըզըրը մայասըլա մայիլէ վէրմէք իւզրէ սարըրըրտա քէսի մէշհուր Աւտա Սիմօն պուլունուր Մահմադ-Պաշա ճամիլինիս ալիուսուտա օրթատաքի գահվէտէ իթիլա իտէլէրին գահվէի մէզքիւրտէ կէլմէլէրի վէ իճաղընա կէօրէ թարիֆ վէ էտիլիէսինի պաղմադ իշիւն պուլունտան աղտէս իլան էթմիլ իտէտէ մէզքիւր իլէթլէրին իլալէսի իշիւն պու քէրրէ եինէ իլան իտէր :

Վէ սըզը իլէթի 24 սաաթտա տըշարը չըգարըրմ վէ գասըր իլէթինն իճրաղընտա պուլունուր :

Գարընտա պառուր օլան պիլ սանճը վէրէր իսէ օնուտա իճրաղընտա պուլունուր :

Արիւրսի աղիւն եւ սննդաբար գիւնն՝ որ մարմին եւ արիւն զօրացնելու եւ ստամոքսի ոյժ տալու համար, շատ անգամ փորձուած եւ շատ օգուտներ տեսնուած է, 5 էն՝ մինչեւ 20 տարեկան, եւ Անգլիանուպօլսոյ աղիւն եւ մաքուր 2 էն մինչեւ 10 տարեկան, եւ ուրիշ քանի մը տեսակ զուտ եւ մաքուր գիւնիւր եւ խաղողէ քաղուած զուտ եւ պտտուակոն օղիւն եւ մանիշակի զուտ եւ մաքուր շինուած պտտուակոն օլարակի որ մարդու շատ օգտակար է, դմաւ շիշէնեօրով եւ շափուոր գիւնիւրով կը ծախուի Ն. Պոլիս Թահմիզ փաղոց թիւ 9 մաղաղան, եւ Բերա Պօմարէի գիմադ Գ. Քըլմէնի մաղաղան : ՕՐ մաքըլով չըմուռածներն՝ երաշխաւորեալ չեն :

Աղտնուի նաւ՝ չայէ քաշուած ընտիր օղի՝ եւ ճէթ՝ խիտ ընտիր տեսակէն :

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆՈՒՄԻՆ
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ
Արեւիկ Գ. Կոստանթնուպօլ
Բ. Տ. Թ
Զմիւռնիա
Տպագրութիւն Տիւնէան

Կը գտնուի Կ. Պոլիս Զարմաճըլար փողոց Գալաֆեան եղբարոց գրատունը եւ Զմիւռնիա Տէտէեանց վաճառատունը, ի գին 28 զշ :

PILULES HOLLOWAY
ԴԵՂԱՆԱՅԻ ՀՈՒՆՈՒՆԻ
Լեարդի, ստամոքսի, եւ աղիքներու պմեն տեսակ անկարգութեանց համար խիտ ընտիր է սոյն գեղահատը, նաեւ ջղային տկարութեան, ուժաթափութեան եւ տխրութեան համար. կը ջնջէ եւ անհետ կընէ ամեն տեսակ անշափաւութեանց հետքերը Սրտի եւ երիկամանց վրայ օգտակար աղբեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաքրելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, եւ գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ : Իւր գեղական մեծ աղբեցութեամբ սրտախառնութիւն, կուծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կաղեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մարսողութիւնը կը շափաւորի, եւ մարմինը մաքրուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, եւ բնական զիբը կը գեղնուի :

ONGUENT HOLLOWAY
ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒՆՈՒՆԻ
Մորթալիս հիւանդութիւնք եւ վէրք բուժելու մասին ունեցած պալատական յատկութեանցը չհաւատարի բնաւ ուրիշ գեղ մը. հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (չիրիֆէնէ), սրունից եւ ստեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին եւ կամ կ'աւանան. օգտակար է նաեւ հարուխի, հաղի, սրտի բարախման, մանաւանդ օղացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան : Իւր կաղերով եւ զօրաւոր աղբեցութեամբ խոյլ (սրբանա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը զիմազրուի : Այս գեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն գեղալիւսաններու քով, եւ մասնաւորապէս Պահճէ-գալիս Թաշ խանի կողմերը Պ. Գաապիւնի գեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը ծախուի : Աւելի աւել ուղղորդ կը հրաւիրուի առ հեղինակն տոքթոր Հոլլուէ ի Լոնտոն Օքսֆորտ փողոց թիւ 535 :

- ՊԱՏՄԱՆԻ ՓՈՒՆԶԻ
- 1.—Փունջը ԶՈՐԵԲՇԱԲԻ եւ ՇԱՐԱԹ օրերը կը հրատարակուի :
 - 2.—Տարեկան բաժանորդագրին է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս եւ իւր արուարձանաց եւ թէ՛ գաւառաց համար :
 - 3.—Վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի :
 - 4.—Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :
 - 5.—Հատը 40 փարսյ է, եւ կը գտնուի ամեն Հայ գրալիսանաց խանութները եւ ձեռքէ ծախողներու քով :
 - 6.—Ծանուցման տողը 3 զրուշ է մէկ անգամի համար : Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար :
 - 7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ եւ է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պոլիս Ալաճա-Համաթ Խալիլ խան միջին յարկ թիւ 49 :

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԵՐ
Հ. Ս. ԱԼԱԿԱՃԵԱՆ
ՏՊԱՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԻ
Բիզա փաղա խան թիւ 3